

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istorია

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

Cap. V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

tem Christianis reddidit. Nec his contentus, magnam vim pecunie clericis per Africam dividi iussit, datis super hac re literis ad Vrsum Rationalem Africæ, & ad Cæcilianum Carthaginensem Episcopum. Extat Epistola Constantini ad Cæcilianum in lib. 10. historię Ecclesiasticę Eusebij, quam nos brevitate studio hic prætermisimus. Sub finem hujus Epistolę Constantinus schismaticos acerbe perstringit, qui plebem Carthaginensis Ecclesię pervertere jantum moliebantur; quibus exitium minatur nisi resipuerint. Eodem tempore Epistolam scripsit ad Anulinum Proconsulem Africę de immunitate Clericorum in hæc verba:

CONSTANTINVS MAXIMVS
Augustus Anulino.

Ave Anuline charissime nobis. Cum ex multis rebus constet, religionem illam in qua summa divina Majestatis reverentia custoditur, spretam quidem maximam Republica importasse discrimina; eandem verò rite acceptam & custoditam, & nomini Romano maximam prosperitatem, & cunctis mortalium rebus, divina id tribuente beneficentiâ, præcipuam felicitatem contulisse; placuit ut homines illi, qui cum debita sanctimonia & assidua eius legis observantia ministerium suum divina religionis cultus exhibent, laborum suorum mercedem reportent. Anuline charissime nobis. Quocirca eos homines qui in provincia tibi creditam in Ecclesia Catholica cum Cæcilianus præest, huic sanctissimæ religioni ministrant, quos Clericos vocare consueverunt, ab omnibus omnino publicis functionibus immunes volumus conservari, &c. quæ habentur in libro 10. Eusebij. Hanc Epistolam simul atque accepisset Anulinus, Cæcilianum Episcopum cum Clericis accersivit. Perlectoque ipsis regali præcepto, hortatus est, ut unitate facta, absque impedimento deinceps divinæ legi inservirent. Verum paucis post diebus, quidam ad juncta sibi populi multitudine Anulinum adierunt, eique duos libellos obtulerunt; alterum in aluta signatum, qui superscriptus erat hoc modo: Libellus Ecclesie Catholice criminum Cæciliani, traditus à parte Majorini. Alterum sine sigillo, coherentem eidem aluta, datum die 17. Calendas Majas Carthagine, Domino nostro Constantino Augusto III. Consule. Petieruntque ab Anulino, ut eos libellos ad principis Comitatum dirigeret. Anulinus rem haudquaquam negligendam ratus, Imperatorem de omnibus certiorém statim fecit, missâ ad eum hujusmodi relatione.

CONSTANTINO MAXIMO AVG.
Anulinus V. C. Proconsul Africa.

Scripta caelestia Majestatis Vestra accepta atque adarata, Cæciliano & his qui sub eodem agunt, quique Clerici vocantur, devotio parvitas mea insinuare curavit; eosdemque hortata est, ut unitate consensu omnium facta, cum omni omnino munere indulgentiâ Majestatis Vestrae liberati esse videantur Catholici, custodita sanctitate legis, debita reverentia divinis rebus inserviant. Verum post paucos dies extiterunt quidam adunata secum populi multitudine, qui Cæciliano contradicendum putarent; quique fasciculum in aluta signatum, & libellum sine signo obtulerunt dicationi meæ, atque impendio postularunt, ut ad sacrum & ve-

nerabilem Comitatum numinis vestri dirigerem. Quæ manente Cæciliano in statu suo, subjectis eorundem actis, quo cuncta Majestas Vestra possit dignoscere, parvitas mea dirigere curavit. Extat hæc relatio Anulini apud Augustinum in Epistola 68. In qua merito quæri potest, quis sit ille libellus sine signo. Nam fasciculus quidem ille in aluta signatus, nihil aliud erat quàm libellus seu chartæ criminum Cæciliani. Illum verò libellum sine signo eidem aluta coherentem, equidem crediderim esse libellum precum, quem Episcopi partis Majorini ad Constantinum miserunt, petentes ut ex Gallia sibi iudices daret, qui inter ipsos ac Cæcilianum eiusque collegas judicarent. Exemplum hujus libelli refert Optatus in lib. 1. in hæc verba: Rogamus te d. Constantine, optime Imperator, quoniam de genere justo es, cujus pater inter ceteros Imperatores persecutionem non exercuit, & ab hoc facinore immunis est Gallia. Nam in Africa inter nos & ceteros Episcopos contentiones sunt. Petimus ut de Gallia nobis iudices dari præcipiat pietas tua. Data à Luciano, Digno, Nasso, Capitone, Fidentio & ceteris Episcopis partis Majorini. Scio in vulgatis Optati exemplaribus legi partem Donati. Sed tunc temporis dicebatur pars Majorini, quæ postea substituta in Majorini locum Donato, dicta est pars Donati, ut testatur Augustinus in Epistola supra memorata. Has igitur preces intelligi puto ab Anulino, cum ait libellum sine signo sibi traditum esse à parte Majorini. Id ut credam, facit Augustini locus in Epist. 171. ubi Donatistas sic alloquitur: Majores vestri, quorum in sacrilega præcisione perseveratis, Episcopum contra Episcopum ordinarunt; altere contra altare exserunt. Postea literas ad Imperatorem Constantinum, ut inter Afros Episcopi transmarini judicarent, miserunt. Ubi literarum nomine procul dubio intelligit Augustinus preces illas quas supra ex Optato retulimus. Cùm igitur Majores Donatistarum duos tantum libellos per Anulinum miserint ad Constantinum Imperatorem adversus Cæcilianum; & cùm alter eorum libellorum nihil aliud fuerit quàm chartæ criminum Cæciliani, profus necesse est, ut alter libellus qui signatus non erat, fuerit libellus precum quas ad Constantinum mittebant Episcopi partis Majorini. Quid quod & Balduinus idem censuit in annotationibus ad primum Optati librum, & Baronius. Confirmari id etiam potest ex Augustini Epistola 162. Indicem enim causæ aditionis eum fecerant, qui ad eum etiam preces miserant.

CAPUT V.

Aceptâ relatione Anulini Proconsulis, & libellis eidem relationi conjunctis, Constantinus Imp. graviter commotus est; quippe qui nihil antiquius haberet, quàm ut remotis omnibus discidiis Christiana religio ubique observaretur. Statim itaque literas ad eundem Anulinum dedit, mandans ut Cæcilianum cum decem Clericis partis suæ, & adversarios Cæciliani similiter cum denis partis ipsorum Clericis Romam venire præciperet intra diem sextum Nonas Octobris, ut illis Episcopali judicio causa eorum disceptaretur. Quibus Constantini literis obtemperans Anulinus, Cæciliano & adversariis eius præcepit, ut deni ex utra-

que parte juxta jussionem Principis Romam ad causam agendam proficiscerentur. Quod cum illi se facturos promississent, Anulinus ea de re certiorum Principem fecit. Extabat hæc secunda Anulini relatio in gestis Collationis tertiæ Carthaginensis cap. 318. Sed dolendum est, postremam partem hujus collationis quæ res utilissimas & scitu dignissimas continebat, vetustatis injuriâ periisse. Sed & Augustinus in Breviario Collationis dicit tertiæ cap. 12. hujus secundæ relationis mentionem facit. Scripsit etiam Constantinus ad Miltiadem urbis Romæ Episcopum, & ad Episcopos Galliæ atque Italiæ, ut die sexto Nonas Octobris Romæ in unum congregati, inter partes æquissimam sententiam ferrent. Atque ut plenissima totius negotij instructio eis supereretur, chartas omnes & libellos sibi ab Anulino transmissos Constantinus ad eos destinavit. Extat etiamnum Epistola Constantini ad Miltiadem in libro 10. historię Ecclesiasticæ Eusebij, quam nos in Latinum sermonem ita transtulimus.

CONSTANTINVS AVG. MILTIADI
Episcopo urbis Romæ & Marco.

Quoniam hujusmodi plures chartæ à V. C. Anulino Africa Proconsule ad me sunt missæ, in quibus continetur Cæcilianum Carthaginensis urbis Episcopum à quibusdam collegis suis per Africam constitutis multis de rebus infamari: Quod quidem permolestum mihi videtur, in istis provinciis quas divina providentia mea devotioni spontanea deditione tradidit, & in quibus maxima est populi multitudo, plebem quasi in duas partes divisam ad deteriora desicere, & Episcopos inter se dissentire: Placuit mihi, ut idem Cæcilianus una cum decem Episcopis qui accusare ipsam videntur, & cum decem aliis quos ipse ad suam causam necessarios esse judicaverit, Romam naviget; quatenus ibi coram vobis & coram Reticio, Materno ac Marino collegis vestris, quos etiam causâ Romam properare iussi, posse audiri, quemadmodum sanctissima legi convenire optimo nostris, Porro ut totius negotij plenissimam valeatis habere notitiam, exempla libellorum ab Anulino ad me missorum, literis meis subjuncta ad collegas vestros supra dictos transmissi. Quibus lectis per penes gravitas vestra, quoniam modo supra memorata controversia accuratissime dijudicanda sit, & ex præscripto iustitie terminanda, &c. In hac Epistola Constantinus Imp. chartas vocat libellum criminum Cæciliani. Chartæ etiam dicuntur in collatione tertiâ Carthaginensi cap. 316. & apud Augustinum in Breviario eiusdem collationis.

CAPUT VI.

Cum ergo Cæcilianus unâ cum decem Episcopis partis suæ, & adversarij eius quorum caput erat Donatus Calensis Episcopus, Romam venissent, Constantino Augusto ter, & Licinio ter Coss. 6. Nonas Octobres die sexta feria, considentibus Episcopis in domo Faustæ in Laterano, Miltiade scilicet Episcopo urbis Romæ, Reticio, Materno ac Marino Episcopis Gallicanis, & quindecim Italis, quorum nomina referuntur ab Optato in libro 3. Cæciliani causa tandem cœpit agitari. Res per triduum acta est, adfidentibus Notariis qui acta

conficerent. Primo die quæserunt iudices, quoniam essent accusatores & testes adversus Cæcilianum. Cumque Episcopi partis Majorini proferrent libellum criminum Cæciliani, qui oblati fuerat Carthagine à plebe partis Majorini, & contenderent Cæcilianum ab universa plebe Carthaginensi accusatum habuisse: iudices eius accusationis nullam rationem habendam esse censuerunt, quippe quæ tumultuosa potius vociferatio esset plebis in conditâ, quæ certam personam non haberet. Itaque requirebant, alios sibi accusatores & testes exhiberi, qui proprio nomine accusationem delatam sustinerent. Tum accusatores & testes induciti à Donato & reliquis Episcopis partis Majorini, negrunt se habere quicquam quod adversus Cæcilianum dicerent. Post hæc Cæcilianus Donatum accusavit, quod superflite Mensurio Carthaginensi Episcopo, schisma primum fecisset Carthagine; quod rebaptizasset; quod Episcopis lapsis manum demum imposuisset. Questus item est Cæcilianus, quod Donatus & collegæ eius subtraxissent accusatores vel testes, qui simul cum ipsis ex Africa venerant, ut adversus Cæcilianum testimonium dicerent. Et Donatus quidem se rebaptizasse & Episcopis lapsis manum imposuisse confessus est. Eos autem quos causæ huic necessarios subtraxisse arguebatur, se exhibiturum esse promisit. Quod cum semel atque iterum promississet, deinceps ad illud iudicium accedere noluit; veritus scilicet, ne post tantorum criminum confessionem præsens ipse à iudicibus damnaretur, qui ad alium damnandum ex Africa venerat. Altero die datus est à quibusdam denuntiationis libellus adversus Cæcilianum. Quod cum factum fuisset, rursus agitata est cognitio, tam de personis quæ eum libellum dederant, quam de criminibus quæ in eo continebantur. Nihil tamen probari potuit adversus Cæcilianum. Tertio die actum est de Concilio Carthaginensi septuaginta Episcoporum, qui Cæcilianum & ordinatores eius damnaverant: cuius Concilij auctoritate adversarij Cæciliani maxime nitebantur, cum & Episcoporum numerum prætenderent, & ex Africa vicinisque Carthagini provinciis eosdem collectos, de rebus sibi notissimis iudicium tulisse asseverarent. Sed Miltiades & reliqui qui in eius consilio erant Episcopi, nullam Carthaginensis illius Concilii rationem habendam esse duxerunt; quippe quo Cæcilianus absens & inauditus cum collegi damnatus fuisset. Causas porro cur ad illud Carthaginense iudicium venire noluisse Cæcilianus, valde probabiles asseverabat. Nam Episcopos adversarij suis accitos esse Carthaginem, & apud eosdem diversari, cumque iis capita conferre, probè norat. Minas quoque Purpurii Limatenensis Episcopi cognitias habebat. Proinde mirum non est, si semetipsum eorum furori committere noluit, quos in perniciem suam collectos & contemptos videbat. Totam igitur causam de integro agitandam sibi remansisse iudices perspiciebant, de traditione scilicet Felicis Aptungitani Episcopi, & aliorum qui Cæcilianum ordinaverant. Verum hæc quæstio in immensum porrigi, & nexus quorundam inexplicabiles habere videbantur. Interrogandi enim erant testes; proferenda atque evolenda Gesta Municipalia, eorumque fides examinanda.